

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U000923

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 08-04-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Іщенко Світлана Вікторівна

2. Svitlana V. Ishchenko

Кваліфікація: 051

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5308-5445

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 051

Назва наукової спеціальності: Економіка

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Економіка

Дата захисту:

Спеціальність за освітою: Менеджмент у виробничій сфері

Місце роботи здобувача: Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Код за ЄДРПОУ: 05385631

Місцезнаходження: вул. Університетська, Кременчук, Кременчуцький р-н., 39600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 12821

Повне найменування юридичної особи: Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Код за ЄДРПОУ: 05385631

Місцезнаходження: вул. Університетська, Кременчук, Кременчуцький р-н., 39600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Код за ЄДРПОУ: 05385631

Місцезнаходження: вул. Університетська, Кременчук, Кременчуцький р-н., 39600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 06.52, 06.75, 06.91, 06.03.15

Тема дисертації:

1. Адаптаційний механізм формування та використання потенціалу експортоорієнтованого розвитку національної економіки в умовах глобальної турбулентності
2. Adaptive mechanism for the formation and use of the potential of export-oriented development of the national economy in conditions of global turbulence

Реферат:

1. Дисертаційне дослідження присвячене обґрунтуванню концептуальної моделі адаптаційного механізму формування і використання потенціалу експортоорієнтованого розвитку національної економіки в умовах зростаючої глобальної турбулентності та розробці інструментарію оцінювання його ефективності. Проведено аналіз методологічної суміжності термінів «експортний потенціал» та «потенціал експортроорієнтованого розвитку» з їх концептуальним розмежуванням. Обґрунтовано, що останній є ширшою категорією, яка охоплює не лише ресурсні можливості експорту, а й здатність економіки до структурної трансформації, підвищення адаптивності, якісної перебудови та підвищення економічної складності в умовах глобальної нестабільності. На основі критичного аналізу існуючих наукових

напрацювань запропоноване авторське бачення структури потенціалу експортоорієнтованого розвитку з виокремленням ендогенних та екзогенних складових. На базі еволюції теорій економічного зростання обґрунтовано, що експортоорієнтована модель розвитку є більш адаптивною та стійкою порівняно з імпортозаміщенням, однак її ефективність обмежується сучасними процесами фрагментації світової економіки та порушенням глобальних ланцюгів постачання. Теоретичні основи експортоорієнтованого зростання досліджено з позицій концепцій сталого розвитку та економіки знань. Доведено обмеженість класичної виробничої функції й обґрунтовано розширену модель, що відображає перехід до інноваційного та екологічно збалансованого розвитку. На основі дослідження змін в глобальному середовищі доведено необхідність доповнення переліку фундаментальних факторів глобальної фінансово-економічної нестабільності біолого-епідеміологічним, геополітичним та природно-кліматичним факторами. Обґрунтовано, що в умовах переходу від VUCA до BANI-світу адаптивність стає ключовою характеристикою соціально-економічних систем. Запропоновано розглядати адаптацію як сукупність підпроцесів асиміляції (приспособлення без системних змін) та акомодатії (розвиток через системні зміни при втраті стійкості). Механізм адаптації запропоновано розглядати як багаторівневу систему, яка включає сенсорну, інтерпретаційну, ефекторну та регуляторну складові, що забезпечує безперервний цикл оновлення експортної моделі розвитку. За результатами ретроспективного аналізу доведено нестійкий фрагментарний характер економічного зростання національної економіки зі значною амплітудою коливань під впливом чинників нестабільності, зокрема тривалої гібридної та відкритої агресії російської федерації. Структурний аналіз українського експорту засвідчив його сировинну та низькотехнологічну орієнтацію, а зниження індексу економічної складності національної економіки - втрату виробничих знань і технологічних компетенцій. Доведено, що така модель експортоорієнтованого зростання є системно вразливою, надчутливою до зовнішніх шоків та обмежує потенціал довгострокового зростання економіки в умовах високої турбулентності середовища. Оцінка ендогенних складових потенціалу експортоорієнтованого розвитку виявила їх асиметрію: деградація одних поєднується з вибірковою адаптивністю інших. Встановлено фрагментарний характер адаптаційних процесів, що зумовлює необхідність формування нової моделі експортоорієнтованого розвитку. З використанням методу ковзної регресії підтверджено, що в умовах BANI-світу традиційні макроекономічні взаємозв'язки втрачають стабільність і прогностичну здатність. Доведено, що зростання турбулентності знижує статистичну значущість класичних моделей, а їх стійкість залежить від частки стабільних періодів у ковзному вікні. Встановлено, що втрата статистичної значущості залежності ВВП від експорту на душу населення України має системний характер і відображає фундаментальні зміни в механізмах функціонування та адаптації національної економіки до нестабільного середовища. Запропоновано методичний підхід до оцінювання рівня адаптивності потенціалу експортоорієнтованого розвитку національної економіки в умовах глобальної турбулентності та алгоритм розрахунку комплексного індексу, що поєднує п'ять ключових компонентів: турбулентність зовнішнього середовища, внутрішню вразливість, чутливість до зовнішніх шоків, швидкість післякризового відновлення та економічну складність економіки. Здійснено емпіричну апробацію методики оцінювання адаптивності потенціалу експортоорієнтованого розвитку економіки України, за результатами якої визначено її низький рівень. Сформовано концептуальне бачення адаптаційного механізму формування та використання потенціалу експортоорієнтованого розвитку національної економіки, що передбачає перехід від фрагментарного і реактивного управління до цілісної системи управління економічним зростанням. Запропоновано створення національної системи управління адаптаційними процесами з визначенням функції її підсистем і алгоритмів їх взаємодії в межах адаптаційного механізму. Розроблено стратегічні напрями його реалізації з обґрунтуванням заходів та очікуваних ефектів для розвитку національної економіки.

2. The dissertation research is devoted to substantiating a conceptual model of the adaptation mechanism for the formation and use of the potential of export-oriented development of the national economy under conditions of increasing global turbulence, as well as to developing a toolkit for assessing its effectiveness. The methodological relationship between the concepts of "export potential" and "export-oriented development potential" is analyzed,

and their conceptual distinction is clarified. It is substantiated that the latter represents a broader category, encompassing not only export resource capacities but also the economy's ability to undergo structural transformation, enhance adaptability, and increase economic complexity under conditions of global instability. Based on a critical analysis of existing research, the author's vision of the structure of export-oriented development potential is proposed, with a distinction between endogenous and exogenous components. Drawing on the evolution of economic growth theories, it is demonstrated that the export-oriented development model is more adaptive and resilient compared to import substitution. However, its effectiveness is constrained by contemporary processes of global economic fragmentation and disruptions in global supply chains. The theoretical foundations of export-oriented growth are examined from the perspectives of sustainable development and the knowledge economy. The limitations of the classical production function are identified, and an extended model is substantiated, reflecting the transition to an innovation-driven and environmentally sustainable development paradigm. Based on the analysis of changes in the global environment, it is argued that the set of fundamental factors of global financial and economic instability should be expanded to include biological-epidemiological, geopolitical, and environmental-climatic factors. It is substantiated that in the transition from a VUCA to a BANI world, adaptability becomes a key characteristic of socio-economic systems. Adaptation is conceptualized as a combination of two subprocesses: assimilation (adjustment without systemic change) and accommodation (development through structural transformation in response to the loss of stability). The adaptation mechanism is conceptualized as a multi-level system comprising sensory, interpretative, effector, and regulatory components, ensuring a continuous cycle of transformation of the export development model. The results of the retrospective analysis demonstrate the unstable and fragmentary nature of Ukraine's economic growth, characterized by significant fluctuations under the influence of internal and external instability factors, including prolonged hybrid and full-scale aggression by the Russian Federation. The structural analysis of Ukrainian exports reveals their raw-material and low-tech orientation, while the declining economic complexity index indicates a loss of production knowledge and technological capabilities. It is shown that such a model is systemically vulnerable, highly sensitive to external shocks, and constrains long-term economic growth under conditions of heightened turbulence. The assessment of endogenous components of export-oriented development potential reveals pronounced asymmetry: the degradation of most components is accompanied by selective adaptability in financial, innovation, and information spheres. The predominantly fragmentary nature of adaptation processes necessitates the formation of a new development model. Using rolling regression, it is confirmed that in a BANI environment traditional macroeconomic relationships lose stability and predictive power, while model robustness depends on the share of stable periods within the window. It is established that the loss of statistical significance of the relationship between GDP and exports per capita in Ukraine is systemic rather than temporary, reflecting fundamental changes in the mechanisms of economic functioning and adaptation to an unstable external environment. A methodological approach to assessing adaptability is proposed, including a composite index integrating turbulence, vulnerability, sensitivity, recovery speed, and economic complexity. The empirical testing of the proposed methodology indicates a low level of adaptability of Ukraine's economy. A conceptual framework for the adaptation mechanism is developed, emphasizing the transition from fragmented and reactive governance to an integrated and strategically coordinated system of economic management. The creation of a national system for managing adaptation processes is proposed, including the definition of functions and interaction algorithms of its subsystems. Strategic directions for its implementation are developed, with a specification of policy measures and their expected impact on national economic development.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Іщенко С. В., Ткач В. П., Глазунова О. О. Сутність та структурні компоненти потенціалу експортоорієнтованого розвитку національної економіки. Наукові інновації та передові технології. 2025. № 12(52). С. 3123–3137. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-12\(52\)-3123-3137](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-12(52)-3123-3137)
- Іщенко С. В., Маслак О. І. Методичні аспекти оцінки адаптивності потенціалу експортоорієнтованого розвитку економіки України. Проблеми економіки. 2025. №4. С. 58–65. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-4-58-65>
- Іщенко С. В., Маслак О. І., Ткач В. П. Експортоорієнтована модель розвитку економіки України: ретроспективний аналіз. Бізнес Інформ. 2025. №12. С. 116–129. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-12-116-129>
- Іщенко С. В., Ткач В. П., Глазунова О. О. Сучасні підходи до формування та реалізації адаптаційного механізму економічних систем в умовах глобальної турбулентності. Економіка та суспільство. 2025. Вип. 77. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-51>
- Іщенко С.В., Шкаран В.Б., Ткач В.П. Теоретичні аспекти організації управління формуванням, використанням та розвитком потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2024. №7 (277). С. 6-18. DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-277-6-18. URL: https://economicscience.net/wp-content/uploads/2024/07/7.24._topic_Svitlana-V.-Ishchenko-Victor-B.-Shkaran-Vitalii-P.-Tkach-6-18.pdf
- Іщенко С.В., Шушмарченко І.В., Пойда І.К., Ключ Ю.М. Концептуальні засади організації управління стратегічною результативністю суб'єктів економічної діяльності. Вісник НТУ «ХПІ». Економічні науки. 2022. №2. С. 21-28. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.2.21>
- Іщенко С.В. Писаренко Н.Ю., Ключ Ю.М. Оцінка та шляхи подолання кризових явищ в галузі тваринництва в Україні. Ефективна економіка. 2021. № 2. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.2.78. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/80.pdf
- Загірняк Д.М., Данилко В.К., Іщенко С.В., Лига Д.Л. Стратегічна стійкість в умовах глобалізації економіки як антикризовий інструмент. Вісник НТУ «ХПІ». Економічні науки. 2020. № 3. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2020.3.102>
- Іщенко С. В., Данилко В. К. Стратегія експортоорієнтованого зростання: концепція сталого розвитку. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Економічні науки. 2020. № 4. С. 98–102. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2020.4.100>
- Маслак О. І., Іщенко С. В., Гришко Н. Є., Шевчук Ю. В. Управління людським капіталом: знання як основа забезпечення інноваційного розвитку економіки. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Економічні науки. 2019. Вип. 2. С. 47–56. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2019.1.50>
- Ishchenko S., Skrypniuk K., Pyrogov D., Tkach T. Agricultural enterprises development strategy investment support in the field of animal husbandry in Ukraine. SHS Web Conferences. 2020. Vol. 73. Article 01009. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20207301009>
- Maslak O., Ishchenko S., Maslak M., Grishko N. Export-oriented enterprise development of the electrotechnical industry: strategic guidelines. Modern Electrical and Energy Systems (MEES 2019). Kremenchuk, Ukraine, September 23–25, 2019. DOI: 10.1109/MEES.2019.8896494. URL: https://www.researchgate.net/publication/337503934_Export-Oriented_Enterprise_Development_of_the_Electrotechnical_Industry_Strategic_Guidelines

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези; аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість: експортоорієнтований розвиток національної економіки

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0117U007441 0117U003102

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Маслак Ольга Іванівна
2. Olha I. Maslak

Кваліфікація: д.е.н., професор, 08.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6793-4367

Додаткова інформація: Scopus ID: 55367910400; Web of Science Researcher ID: AAM-1291-2020; Google Scholar <https://scholar.google.com.ua/citations?user=7A13ONoAAAAJ&hl=ua>

Повне найменування юридичної особи: Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Код за ЄДРПОУ: 05385631

Місцезнаходження: вул. Університетська, Кременчук, Кременчуцький р-н., 39600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кудріна Ольга Юріївна
2. Olha Y. Kudrina

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7364-1998

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кузьминчук Наталія Валеріївна
2. Nataliia Kuzmynchuk

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9844-3429

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кондратенко Наталія Олегівна
2. Nataliia Kondratenko

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3305-9570

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Код за ЄДРПОУ: 02071151

Місцезнаходження: вул. Черноглазівська, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Яковенко Ярослава Юріївна
2. Yaroslava Y. Yakovenko

Кваліфікація: д. філософ, 051

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5042-2701

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Кременчуцький національний університет імені Михайла
Остроградського

Код за ЄДРПОУ: 05385631

Місцезнаходження: вул. Університетська, Кременчук, Кременчуцький р-н., 39600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Почтовюк Андрій Борисович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Почтовюк Андрій Борисович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Іщенко Світлана Вікторівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна